

Gezien en gelezen

■ Jan Jacobs

Ir. J.W.J. Jacobs is adviseur onderwijs en examinering binnen Yuverta en redactielid van EXAMENS.

E-mail: j.jacobs@yuverta.nl

Op 28 maart 2024 heeft de Onderwijsraad het rapport 'Een klemmend beroep' uitgebracht met een advies aan alle beroepsopleidingen in Nederland waar een deel van de opleiding, toetsing of examinering in de beroepspraktijk plaatsvindt. Het bestuur van de Onderwijsraad meldt in het 'Woord vooraf' het volgende: 'In Nederland zijn opleiding en beroepspraktijk van oudsher sterk met elkaar verbonden. De afgelopen jaren groeit het opleiden in de praktijk. Steeds meer onderwijsactiviteiten vinden plaats in de beroepspraktijk. In een structureel krappe arbeidsmarkt leidt dit tot een klem. Met aan de ene kant de toenemende vraag naar in de praktijk opgeleide vakmensen en professionals en aan de andere kant de schaarste aan opleidingsplekken in de beroepspraktijk. Met

dit advies onderstreept de Onderwijsraad dat opleiden in de beroepspraktijk een essentieel onderdeel is van beroepsonderwijs. Door aanhoudende arbeidsmarkttekorten kunnen bedrijven en organisaties niet genoeg opleidingsplaatsen bieden en missen ze de capaciteit voor de praktijkbegeleiding van studenten. De raad beveelt beroepsopleidingen daarom aan om hun onderwijsactiviteiten in de beroepspraktijk te doseren en met het werkveld op zoek te gaan naar alternatieven die minder of geen beslag leggen op de schaarse opleidingsplaatsen en praktijkbegeleiding. Dit om opleiden in de beroepspraktijk te kunnen blijven inzetten waar dat noodzakelijk is. Want vandaag worden professionals van morgen opgeleid en daarvoor is het deel in de beroepspraktijk onontbeerlijk.'

Van alle studenten in Nederland volgt driekwart beroepsonderwijs van praktijkonderwijs via mbo en hbo naar universitair onderwijs. Al deze studenten volgen een deel van hun opleiding in de beroepspraktijk.

De Onderwijsraad wijst op de grote maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat. Ze noemt bijvoorbeeld de energietransitie, de groeiende behoefte aan zorg en aan woningbouw, de toenemende complexiteit in vrijwel alle sectoren vanwege de snelle technologische ontwikkelingen, met ieder een enorme vraag

naar uitvoerenden. En met uitvoerenden wijst de Onderwijsraad op alle professionals in elke sector van de bedenkers van de oplossingen tot en met de mensen op de werkvloer. De Onderwijsraad wijst duidelijk op het risico van stage-misbruik. Een eerste vorm van stagemisbruik is dat studenten werkzaamheden uitvoeren zonder begeleiding vanuit het bedrijf en zonder begeleiding vanuit de onderwijsinstelling. Een tweede is het laten werken van studenten als volledige werknemers zonder beroepspraktijkvorming en zonder verloning.

De Onderwijsraad wijst er op dat de beroepspraktijk plaats vindt onder verantwoordelijkheid van de opleiding. De Onderwijsraad heeft aan prof. Regina Mulder gevraagd een literatuurstudie uit te voeren over hoe het leren in de beroepspraktijk te organiseren en verantwoorden is door opleidingen (zie referentie). Uit die studie komen voorbeelden van good practices als stages, beroepspraktijkvorming, werkplekleren en praktijkleren. Daarbij blijft het zaak dat onderwijsinstellingen, bedrijven en organisaties in het beroepenveld samen komen tot duidelijke afspraken over:

- heldere samenhang tussen onderwijs en praktijk voor studenten, bedrijven en organisaties,
- samenwerking in de begeleiding tussen praktijkbegeleiders vanuit de opleiding en praktijkopleiders vanuit bedrijf of organisatie,
- bewaken van de kwaliteit van begeleiding en
- handhaven waar dat nodig is.

De onderwijsraad adviseert onderwijsinstellingen en praktijkopleiders om een deel van het onderwijs in de praktijk over te hevelen naar praktijkmogelijkheden in de onderwijsinstelling. Denk aan praktijksimulaties, aan het uitvoeren van praktijkopdrachten die een bedrijf aan-draagt, aan het aanleren van standaardvaardigheden, het kennis maken van reguliere apparatuur, het voorafgaand aan de beroepspraktijk wegwerken van (individuele) kennis- of vaardig-

heidsachterstanden of het leren samenwerken of aansturen in teamverband. Door een deel van die beroepspraktijk voor te bereiden binnen het onderwijsdeel zonder een stageplek in beslag te nemen, blijven geschikte stageplekken vrij voor studenten die er op dat moment aan toe zijn. De onderwijsraad is duidelijk over welke verantwoordelijkheid waar ligt. De Onderwijsraad beschrijft dit op pagina 7 als volgt: 'Beroepsopleidingen, beroepspraktijk en overheid zijn samen aan zet om zicht te houden op de kwaliteit van opleiden in de beroepspraktijk. De opleidingen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit het onderwijs – ook voor het deel dat plaatsvindt in de beroepspraktijk. Het beroepenveld heeft een verantwoordelijkheid voldoende opleidingsplekken aan te bieden die van goede kwaliteit zijn. De overheid hoort ervoor te zorgen dat beroepsopleidingen en beroepspraktijk deze verantwoordelijkheden nemen. De Onderwijsraad beveelt aan om opleiden in de beroepspraktijk als onderdeel van het hoger onderwijs expliciet op te nemen in het externe toezicht door visitatiecommissies en de NVAO.'

De Onderwijsraad is met een gedegen opgebouwd rapport gekomen eind maart van dit jaar. Dit rapport is een advies en oproep aan meerdere onderwijssectoren, aan alle sectoren en branches in het bedrijfsleven en organisaties waar sprake is van opleiden in de beroepspraktijk. Wat mij betreft, hoort dit rapport met de bijbehorende onderbouwing hoog op de werkagenda te komen van alle mbo, hbo en wo-instellingen. De verbinding is volgens mij duidelijk gelegd tussen de maatschappelijke opgaven, het opleiden en de voorbereiding op een leven lang opleiden in vrijwel alle beroepen. Voor alle onderwijsprofessionals in onderwijs en bedrijfsleven wat mij betreft een belangrijk rapport met concrete adviezen.

Referentie

- Mulder, R.H. (2023). Kansen voor verbetering van het organiseren van werkplekleren in het mbo en hbo. Literatuurstudie: analyse van theorieën en empirische studies. Den Haag: Onderwijsraad.